

Meslek etiği kapsamında yazılı basındaki soruşturma haberlerine eleştirel yaklaşım

Olcaı Uçak¹

Özet

Özellikle 2007 yılından sonra basında gündeme gelmeye başlayan soruşturmalar ve soruşturmaya uğrayan kişilerle ilgili haberler, etik ilkeler, insan hakları ve basın özgürlüğü konularında tartişmalara neden olmaktadır. Bu çalışmada, yazılı basında yer alan soruşturma konulu metinlerin, etik ilkelere ve insan haklarına uygunluğunun, seçilen örneklem kapsamında araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaçla öncelikle söz konusu gazetelerden seçilen metinler kapsamında, ifade biçimleri ve haber dili özellikleri haber analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Bununla birlikte metinlerdeki ifadelerin basın özgürlüğünü sınırlayan konulardan olan insan haklarını gözeterek yazılıp yazılmadıkları araştırılmıştır. Ayrıca, insan haklarını dikkate alarak yazılan haber metinlerinin basının objektifliği konusundaki önemi vurgulanmış; insan haklarının yazılı basında gözetilmemesi durumunda ortaya çıkabilecek sonuçlar tartişılmıştır. Sonuç olarak çalışmada basının, yasalarla sahip olduğu özgürlük hakkını, etik ilkeleri ve insan haklarını gözeterek değerlendirmesinin evrensel gereği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İnsan hakları, masumiyet karinesi, medya, etik.

Critical approach to the inquiry news ofprint- based within the scope of professional ethics

Abstract

Especially after 2007 the investigations which began to come on the agenda in the press and news about people who subjected to investigation, ethical principles, human rights and press freedom issues cause controversy. In this study the compliance with ethical principles and human rights of the investigation on the texts written in the press have been aimed to investigate within the scope of the selected sample. For this purpose, within the scope of the selected sample from primarily newspapers in question, forms of expression in texts and news language features have been examined, using news analysis. However, the statements in texts have been investigated whether they are written respecting human rights issues that limit the freedom of the press or not. Furthermore, news texts, typed taking the human rights into account, have been highlighted the importance about the objectivity of the press; the results that may arise in the case of not being observed human rights in the print media have been discussed. As a result, in the study , respecting the right to freedom being had by law, the ethical principles and human rights, the universal requirement of the assessment of the press, has been emphasized.

Key Words: Human rights, presumption of innocence, media, ethic.

¹ Yrd. Doç. Dr. olcayucak@aydin.edu.tr

Giriş:

Yazılı basın haber örneklerini değerlendiren haber analizi araştırmasının amacı; metinlerde hukuk devletinin en önemli göstergelerinden biri olan ve insan haklarının hukuksal anlamda ifadesi anlamına gelen kavramların kullanılış biçimlerini tartışmaktır. Bu amaçla gazetelerdeki soruşturma metinleri, seçilen örneklem kapsamında incelendi.

Bu kapsamda Türk basınında yer alan medya gruplarını temsil edecek şekilde iki gazete, Hürriyet ve Zaman seçilerek, bu gazetelerden alınan haber örneklerinin söylem ve içerik analizi yöntemleriyle haber analizleri gerçekleştirildi. Haber analizi yapılan gazetelerin seçimi, 2008 yılında konu ile ilgili haber sayılarının tespit edilmesinden sonra en çok haber çıkan, 2008 Temmuz tarihli, gazetede ki haberlerin üç günde bir tesadüfi örnekleme seçilmesinden sonra yapıldı. Hürriyet gazetesinde 2008 Temmuz'unda konu ile ilgili 373 metin tespit edildi, bunların 239 adet haber, 128 yorum, 5 röportaj ve 1 araştırmadan oluştuğu görüldü. Zaman gazetesinde 2008 Temmuz'unda konu ile ilgili 411 metin tespit edildi, bunların 360 adet haber, 46 yorum, 4 röportaj ve 1 fotoğraf altı yazısı olduğu görüldü. Her iki gazetenin haber analizleri için W. Lawrence Neuman, "Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nitel ve Nicel Yaklaşımlar" kitabında belirtildiği gibi, yaklaşık 1/5 oranında yapılan bir örneklem seçimiyle elde edilen, haber inceleme rakamı 75'er olarak sınırlandırıldı (Neuman, 2008, 466).

Yöntem uygulamaları için model olarak Editörlüğü'nü Prof. Dr. Şengül Özerkan'ın yaptığı "*Haber Analizi ve Arşiv İncelemeleriyle Türkiye'de 9 Gazete*" isimli kitap ve yapılan haber analiz çalışmaları ile Prof. Dr. Şengül Özerkan'ın "*Haber Araştırmalarında İçerik Analizi ve Söylem Çözümlemesi Uygulamaları*" makalesi dışında, çalışmada ayrıca Orhan Gökçe'nin "*İçerik Analizi Kuramsal ve Pratik Bilgiler*" kitabından, W. Lawrence Neuman'ın "*Toplumsal Araştırma Yöntemleri*" (2008), içerik analizi ölçüm kodlama ilkelerinden yararlanıldı.

Karşılaştırma Örneği: Çalışmanın niceliksel incelemesine geçmeden önce her iki gazeteden birer metin karşılaştırıldığında, gazetelerin bakış açılarındaki farklılıklar ile kullandıkları ifade tarzı ortaya çıkmaktadır.

Metin :1/ Hürriyet/Gündem/01.07.2008/ DHA- "Ergenekon'da 5 perde"

Metin :2/Zaman/ 1.7.2008/ "Şener Eruygur, Hurşit Tolon, Mustafa Balbay ve Sinan Aygün Gözaltında"

Cümle 1: Hürriyet: "*Ümraniye'de bir gecekondu da 12 Haziran 2007'de ele geçirilen el bombalarına ilişkin başlatılan soruşturma genişleyerek devam ediyor.*"

Bu cümlede seçilen temanın öznesi olayı doğrudan anlatmaya ve olayla ilgili gelişmeleri hatırlatmaya yardımcı olacak biçimde "Ümraniye'de bir gecekondu da 12 Haziran 2007'de ele geçirilen el bombalarına ilişkin başlatılan soruşturma"dır.

Cümle 1: Zaman: "*Ergenekon terör örgütü soruşturması kapsamında aralarında eski 1. Ordu komutanı emekli orgeneral Hurşit Tolon, eski Jandarma Genel komutanı emekli orgeneral Şener Erurgur, Cumhuriyet gazetesi Ankara Temsilcisi Mustafa Balbay, Tercüman Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ufuk Büyükköçbeşi ile Ankara Ticaret Odası Başkanı Sinan Aygün'ün de bulunduğu 25 kişi gözaltına alındı.*"

Cümleler yüklemeleri açısından incelendiğinde; Hürriyet 1.cümlede olayı anlatmak, açıklamak amacıyla seçilen "(devam) ediyor" yüklemi geçişsizdir ve fiziksel olmayan, gözle görülmeyen, bir durumu açıklamak amacıyla kullanılan, soyut bir ifadedir. Zaman'da 1.cümlede olaydaki kişilerin özne olarak seçildiği ve o kişilerin önemi ile yüklem bağlantısının yapıldığı; "(gözaltına) alındı" yüklemi ile belirtilmiştir. Hürriyet 1.cümlede, olay okurlara hatırlatılırken, "Ergenekon" veya "soruşturma" kelimeleri seçilerek; yargılamada bulunmayan bir ifade tercih edilmiştir. Zaman'da özne ile olayı hatırlatma "Ergenekon terör örgütü" ismi kullanılarak, karara varılmış, sonuçlanmış

bir yargıya işaret edilmektedir. Haberin 1.cümlesindeki bu ifade “Ergenekon terör örgütü soruşturması” tırnak içinde yazılmamış, metnin daha sonraki cümlelerinde olan “Ergenekon soruşturması” tırnak içinde yazılmıştır. Tırnak işareti konulmaması Zaman’ın “Ergenekon terör örgütü” isimleştirmesini kendi ideolojisine ve söylemine uygun bir ifade tarzıyla ilettiğini, okuruna bu ifadenin benimsenmesi gerektiği mesajını vermiştir. Öte yandan “Ergenekon soruşturması” ifadesinin tırnak içinde verilmesi bu ifade tarzının kendi ideolojisi ve söylemine uygun olmayan sınıflamaya karşı okurunun dikkatini çekmeye çalışmakta; aynı zamanda ifadenin yabancılığına karşı okurunu uyarmaktadır. Bu yaklaşımda okurlar en azından “Ergenekon soruşturması” ifadesinin yabancı olarak değerlendirildiğinin farkına varırlar. Tırnak işareti bu söylemde ifadeyi tuhaflaştırma işlevi yanında aynı zamanda gazeteyle benzer ideolojik konumdaki diğer gazetelerle dayanışma ve bağlılığı güçlendirici etki yapmaktadır. Bu terime okurların dikkatini çekerek, gazetenin en önemli işlevi olan “halihazırın yeniden üretimine” katkıda bulunmaktadır.

Hürriyet’te “soruşturma” ve “Ergenekon soruşturması” ifadelerinin tırnak içinde yazılmadığı; gazetenin bu şekli kendi ideolojisi ve söylemine uygun bulunduğunu gösteriyor. Aynı zamanda da okurun bu ifadeleri benimsemesi gerektiği mesajını veriyor. Zaman’da “tutanakla el koydu” ve “sağlık kontrolünden geçirildi” ifadeleri olayın nasıl yapıldığıyla ilgili bilgiler içeriyor ki bu ifadeler gözüaltına alınma sırasında işlemlerin prosedürlere uygun yapıldığının altını çizmeyi amaçlıyor. Sağlık kontrolünün yapıldığı bilgisi aynı metinde yedi kez tekrarlanıyor. Hürriyet’te gözüaltına alınmalar “sürpriz bir gelişme” ifadesiyle belirtilerek, bunun beklenmedik bir gelişme olduğu vurgulanıyor. Zaman’da gözüaltına alınanlardan bazıları “Balbay emniyete götürüldü.” Örneğinde olduğu gibi başlıklarda öne çıkartılırken, haber metninde kalan 25 kişinin isimlerinden hiç bahsedilmiyor. Hürriyet’te gözüaltına alınanların listesi kısa kimlik bilgileriyle birlikte sıralanıyor. Zaman’daki haber metni İstanbul Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü Ekipleri’nin Atatürkçü Düşünce Derneği’nde arama yaptıkları bilgisi ile sona eriyor.

Hürriyet, başlıkta “Ergenekon’da 5 perde”, ve ara başlıklarda “İkinci Perde de 25 Tutuklu”, “Üçüncü Perde Akademisyenler”, “Dördüncü Perde İşçi Partililer”, “5. Perde Açıldı” ifadeleriyle; “perde” ismini tercih ederek, bu şekilde bir tiyatro benzetmesi, metafor kullanarak, kendi ideolojisi ve okurları doğrultusunda davanın hazırlanan bir oyunun bölümleri, perdeleri gibi algılanmasına, yorumlanmasına yönelik bir ifade tarzını tercih etmektedir. Tablo 1’de görüldüğü gibi Hürriyet metinlerinde kişisel ve kurumsal isimler öne çıkmakta; Zaman Gazetesi’nde soyut isim kullanımı dikkat çekmektedir.

1.Tablo: Tematik pozisyonda isim tipleri (bağlantısız bir metin için):

Kişisel, kurumsal	Hürriyet	Zaman
		18
Soyut isimler	8	20

Her iki biçimin ideolojik etki ve içeriği açıktır: Hürriyet haber metnini, katılımcılar ve temel kavramların tanımlarıyla göreceli olarak spesifik düzeyde tutmaktadır. Zamanda bazı genellemeler ve öne çıkarmalar dikkat çekmektedir. Her iki metindeki isimlendirme ve fiiller listesi (Tablo 2) ikincinin somut belirgin bir içerik ifade etmediğini göstermektedir. Bunlar isimlendirmelerle ifade edilen oluşumlardır:

Tablo 2. İsimlendirme(Nominalizations) ve her metinde yer alan fiiller:

Cümle	İsimlendirme	Fiiller
Gazete A	el bombaları	(devam) etmek

Meslek etiği kapsamında yazılı basındaki soruşturma haberlerine eleştirel yaklaşım

	soruşturma kapsamı	alınmak
	emekli astsubay	tutuklanmak
	silahları	toplamak
	dava	istemek
	Danıştay saldırısı	öne sürmek
	devletin güvenliği	suçlanmak
	sürpriz bir gelişme	yaşanmak
	operasyon	tutuklanmak
	ek iddianame	öğrenilmek
	telefon görüşmeleri	iddia edilmek
	Türk Devleti'nin yıkılışı	beklemek
	umutsuzluk	içinde olmak

Cümle	İsimlendirme	Fiiller
Gazete B	terör örgütü	alınmak
	göz altılar	gerçekleşmek
	sağlık kontrolü	geçirilmek
	zanlılar	getirilmek
	savcıların talimatları	arama yapılmak
	ekipler	arama yapılmak
	sağlık kontrolü	geçirilmek
	arama	yapmak
	arama süreci	evde olmak
	çıkış	iyi olmak
	gizleyecek şey	yok olmak
	adli tıpta muayene	götürmek
	polis ve jandarma ekipleri	arama yapılmak
	yetkililer	kayıt etmek
	polisler	sürmek

Medyada konuşmacının rolü, konunun gerektirdiği ölçüde atanmış ve yeniden inşa edilmiş bir roldür. Sadece meşru konuşmacılara yer vardır. Bunlar açık bir hiyerarşi ya da hiyerarşiler içindedir ve kurumsal-kişisel eksen boyunca sıralanırlar. Kurumsal açıklamalar daha az belirgin olarak öne çıkarılır; bireysel ifadeler daha belirgin olarak öne çıkarılan ifadelerdir. Haberi yazanlar, resmi kurumların demeçlerinde, her zaman belirgin isimler belirtmezler. Bunun en çok kullanılan yöntemi haber kaynağının belirtilmemesidir. Örneğin, “Ekipler....el koydu., Emniyet Müdürlüğü ekiplerince....geçirildi., Yetkililer....kaydettiler., Terörle Mücadele.....yapıyor” gibi. Bundan sonraki kısımda haber kullanım özelliklerini somutlamak amacıyla nicel araştırma bulguları değerlendirilmektedir.

Araştırma Bulguları: Gazetelerin Ergenekon Soruşturması ile ilgili haberleri sayfalara nasıl taşıdığına baktığımızda, her iki gazetenin de konuyu gündemin en önemli üç haberinden biri olarak görüp, ilk sayfalarına yerleştirdikleri ve böylece kamuoyu yaratmayı amaçladıkları anlaşılmaktadır. Ancak gazetelerde özel araştırmalara dayalı, “Ergenekon Soruşturması” konulu dosya haberlerin yapılmadığı; soruşturma haberlerinin dolaylı yollardan, daha çok toplantı ve

açıklamalarda sunulan bilgilerin derlenmesiyle oluşturulduğu görülmektedir. Araştırmanın Temmuz 2008'de sınırlandırılan örnekleme kapsamında Ergenekon Soruşturması ile ilgili metinlerin Zaman'da daha büyük bir alan kapladığı (Zaman 411 metin) ve metin sayısı olarak da Hürriyet'ten fazla olduğu (Hürriyet 373 metin) tespit edilmiştir. Her iki gazetenin de metinlerinde okuyucuların duygularına seslenen ifadelerle yer verilmektedir. Haber metinlerinde olgulara dayanmayan, genel ifadeler kullanıldığı, "Ergenekon'un sivil kanadı deşifre oldu." (22.7.2008) başlık örneğinde olduğu gibi, Zaman gazetesinde kaynakların tam olarak belirtilmediği, bazı haberlerde kaynak olarak büyük oranda "polis ve soruşturma belgelerinin" kullanıldı, iddialara yer verildiği (%13,3) görülmektedir.

Metinler ile başlıkların uyumu gazetenin tutarlılığını ve inandırıcılığını arttıran önemli bir özelliktir. "Sanıkların adı darbe günlüklerinde geçiyor." (Zaman,3.7.2008) başlık örneğindeki gibi henüz hazırlık soruşturması aşamasındaki olayda varsayımlardan yola çıkılmış, başlıklara bu varsayımların taşındığı haberler yazılmış; iddiaların kanıtlanması yoluna da gidilmemiştir. Bu durum gazetenin, Basın Konseyi Basın Meslek İlkeleri 6. maddesi (haberlerin soruşturulması gereği) dışında bir habercilik anlayışına işaret etmektedir. Varsayımları kullanma, aynı zamanda TGC, Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi 1. maddesine aykırı bir gazetecilik örneğidir (TGC, 2010).

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Türkiye Gazetecileri Hak Ve Sorumluluk Bildirgesi'nin Gazetecinin Temel Görev ve İlkeleri Kısmı 3. maddesi şöyle başlamaktadır: "Gazeteci; başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur." İnsan haklarının en önemli unsurlarından biri olan düşünce ve ifade özgürlüğü bakımından incelenen gazetelerde bu kavramlardan söz edilme oranları, Zaman'da %16; Hürriyet'te %12 olarak bulunmuştur. Görülüyor ki her iki gazetenin de düşünce ve ifade özgürlüğünden söz etme ve metinlerinde yer verme oranları beklenen düzeyin çok altındadır.

Medya, devam etmekte olan bir soruşturmada ya da davada, yetkililerin tarafsızlığını korumak için, kamuoyunda oluşan önyargılardan kendini uzak tutma sorumluluğunu duymalıdır. Henüz delillerin toplandığı aşamada kişileri suçlu ilan edip kamuoyuna duyurmak hem Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin suçsuzluk karinesine (Masumiyet Karinesi Madde 6) hem de meslek etiği kurallarına uymamaktadır.

Yazılı metinlerde olayların nedenlerini açıklayıp, mantıklı bir sonuca varmak nesnel gazetecilik örneğidir. Zaman gazetesinde "Terör örgütü zanlısı CHP grubunda" (16.7.2008) başlıklı haber örneğinde olduğu gibi neden ve sonuç bağlantısı tam olarak kurulamayan, haber sayfasına yerleştirilen ve haber tasarımı görünümünde olan fakat içeriğinde yorum bulunan metinler kullanılmaktadır. Önyargılarla haber yazmak, insan haklarına uygun olmayan yazım biçimidir. "7 Temmuz kadar ülkeyi kana bulayacaklardı." (2.7.2008, Zaman) başlıklı haberde olduğu gibi, iddialar kanıtlanmadan haberler yazılmış ve gözaltındaki şüpheliler hakkında yorum yapılarak, yargı adına hükümler verilmiştir. Metinlerde, soruşturmanın AİHM ile ilişkilendirilerek, bu kararlara uyulması gerektiği ifadesine yer verilme oranı, Hürriyet gazetesinde %17,3, Zaman gazetesinde %4 olarak bulunmuştur.

Nur Centel, bir hukuk devletinde muhakeme hukukunun temel ilkelerine hakimlerin bağımsızlığının da dahil olduğu görüşündedir, "Hukuk devleti düşüncesinin en büyük başarısının, hakim kararlarının bağımsızlığının sağlanması olduğu belirtilir." (Centel, 1996, 7). Feyyaz Gölcüklü'ye göre, AİHS'nin Md 6/1 anlamında tarafsızlık, davanın çözümünü etkileyecek bir önyargı, tarafgirlik ve menfaatin olmaması, özellikle mahkemenin veya üyelerinden bazılarının taraflara karşı, onların leh ve aleyhinde bir duygu veya çıkara sahip olmaması demektir (Gölcüklü ve Gözübüyük, 2004, 212). Görülüyor ki bağımsız bir yargı hem uluslararası hukuk açısından hem de Türkiye'nin hukuk devleti kimliği açısından uyulması zorunlu kanun ve kurallara işaret

etmektedir. Bu zorunluluğun incelenen Zaman ve Hürriyet gazeteleri açısından yeterince yansıtılmadığı, okuyucunun yeterince bilgilendirilmediği anlaşılmaktadır. İki gazetenin yargının bağımsızlığından bahsetme oranı eşit düzeyde, %16'yı geçmemektedir. Tarafsızlığın zedelenmesi durumunda demokratik bir toplumda mahkemelerin halka vermesi gereken güven duygusu tehlikeye düşecektir (İnceoğlu, 2005, 192). Karar vericilerin tarafsızlığı konusunda ise iki gazete arasında belirgin bir fark vardır. Burada Hürriyet gazetesi büyük oranda karar vericilerin tarafsız olması gerekliliğine vurgu yapmaktadır.

Gazetecileri insan hakları açısından sınırlandıran bir durum ise delillerin toplanması ve değerlendirilmesi aşamasında her bulgunun haber yapılamayacağı maddesidir. Devam eden soruşturma sırasında haberci, verilmesinde kamu yararı olan enformasyon ile daha sonra başlayacak davanın güvenilirliğini etkileyecek, savunma hakkının gereği gibi yerine getirilmesine engel olacak, delillerin karartılması riskini doğuracak veya şüpheliyi damgalamaya sebep olarak mahkemenin tarafsızlığına gölge düşürecek ayrıntıları metinlerinde kullanmanın etik sorumluluğunu taşımaktadır. Buna göre insan hakları ve hukuk devletinin somut göstergelerinden olan soruşturmadaki delillerin kurallara uygun olması gerekliliğinden bahsetme oranı Hürriyet gazetesinde %30,7; Zaman gazetesinde %6,7; olarak bulunmuştur.

Gerek ceza ve gerekse hukuk davalarının makul sürede sonuçlandırılması adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Her olayın kendine göre farklılığı olduğu için, yargılama süresinin makullüğü davanın özellikleri çerçevesinde değerlendirilmeye birlikte makul süreye ilişkin belli mutlak bir süre yoktur (İnceoğlu, 2005, 373). İnsan hakları ve adil yargılanma hakkının en önemli unsurlarından olan makul sürede yargılanma hakkından söz etme oranı iki gazetede de %15'i geçmemektedir. Gazetelerin makul sürede yargılanma hakkından bahsetme oranlarının düşük kalmasının sebebi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından kesin bir sürenin belirtilmemesi de olabilir; ancak yine de gazetecilerin bu konuda okuyucularına yeterince bilgi vermedikleri görülmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi(AİHS) 6. Madde, Suçsuzluk Karinesi ile Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Yönetmeliği'nin 26. maddesi gereği; soruşturma safhasındaki bir kişi "suçlu" olarak kamuoyuna duyurulamaz. Henüz soruşturma kapsamında olan bir olayın kanıtlanmamış gibi "terör örgütü" olarak sakıncalı bir uygulamadır. Buna rağmen Zaman gazetesi "terör örgütü" ismini yüksek oranda (%36) kullanmış, Hürriyet gazetesi ise bu ismi hiç kullanmamış, olayı "soruşturma" olarak adlandırmayı tercih etmiştir (%77,3).

Gazeteciler yargı haberlerinde ilgili kanun maddelerini vererek somut bilgilendirme yapmalıdır. Türk Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. Maddesi gibi, tutuklama nedenlerini belirten bir madde örneğinde olduğu gibi, gözaltına alınan kişinin hukuki durumunu kanun maddeleriyle açıklamak haberin gerçeklik değeri ve nesneliliği açısından da gereklidir. Oysa araştırmadaki haber metinlerinde ilgili kanunlardan belirtilme düzeyi düşük bulunmuştur. İki gazetenin ilgili kanun maddesi oranı eşit düzeyde, % 10'un altındadır. Oranın bu kadar düşük olması, haberlerde ilgili kanunların çok az kullanıldığını gösterirken aynı zamanda okuyucu için yetersiz bilgilene (misenformation) de dikkat çekmektedir.

Zaman metinlerinde soruşturmadaki kişilerin faili meçhul olaylar, bombalama olayları gibi henüz aydınlatılmamış bazı olaylarla ilgiliymiş gibi gösterilmeleri yanlış bilgilendirmedir (dezenformation). Zaman gazetesi Ergenekon Soruşturması'nı (%33,7 oranında) faili meçhul olaylarla ilişkilendirmektedir. Hürriyet gazetesinde ise başka olaylarla ilişkilendirme oranı daha düşüktür (%1,3). Adil yargılanma hakkı kapsamındaki, "Zamanında verilmeyen bir adalet adalet değildir" (*Justice delayed is justice denied*), ilkesine göre, geciken iddianame konusu habercilerin önem vermesi beklenen bir başka konudur. Bu konuda Hürriyet gazetesi okurlarını bilgilendirirken (%16); Zaman gazetesi daha yetersiz bilgilendirme yapmıştır (%2,7).

Araştırmada dikkat çeken bir sonuca göre, Zaman gazetesi metinlerinde toplumdaki "ötekiler" ayrımını işaret eden ifadelerden bahsetme oranı oldukça yüksek çıkmış (%44); buna

karşılık Hürriyet gazetesinde toplumu birleştirici "biz" ifadesinin kullanılma oranı (%76) yüksek bulunmuştur. Bu oranlar, her iki gazetede haberlerin biz ve ötekiler bakış açılarıyla yazıldığını; Zaman gazetesinde "ulusalcıları ve muhalefeti" içeren "ötekiler" ayrımcılığının belirgin şekilde yüksek olduğunu; dolayısıyla gazetecileri objektiflikten uzaklaştıran bu ifadelerin aynı zamanda toplum üzerinde bölünme ve duyarsızlaşmaya sebep olacak bir tehlike içerdiğini göstermektedir.

Masumiyet (suçsuzluk) karinesi ve onun bir sonucu olarak ele alınan "şüpheden sanık yararlanır" ilkesi, yargı haberi veya yorumu yapan medya mensubunun özellikle dikkate alması gereken birinci ilkedir (Atılğan, 2010, 284). Ayrıca adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs (Madde 288) suçuna sebebiyet doğabilir. Anayasa'nın 38. Madde 4.fıkrası da "*Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar hiç kimse suçlu sayılamaz*" ifadesiyle gazetecinin uyması gereken diğer maddelerdir. Bu yükümlülükler rağmen Zaman gazetesinde oldukça yüksek oranda (%50,7), soruşturma hakkında, kesin yargı ve yorum bulunmaktadır. Suçsuzluk Karinesi gereği, hazırlık soruşturması sırasında habercilerin özellikle dikkat etmesi gereken, Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 26. maddesine göre, "*Kişinin masumiyeti esastır ve hazırlık soruşturması gizlidir.*" (Atılğan, 2010, 285). Buna rağmen Zaman'da medyanın soruşturma ile ilgili yayınlarda uyması gereken bu gizlilikten hiç bahsedilmemektedir (%0).

Bilgi aktarımı açısından fotoğraf çekimleri dilsel iletişime göre net bir biçimde üstündür. Onların mesajları –metinlerin yorumlarından farklı olarak- çok karmaşık deşifreye gereksinim duymazlar. Çünkü fotoğraflar tasvir edileni açık olarak ortaya koyar ve böylece duyusal olarak algılanmaları mümkün olur (İçel, 2004, 257). Fotoğraflar sadece gerçeği kopyalamamakta, aynı zamanda gerçeği meydana getirmektedir. Bununla birlikte fotoğrafların bilgi değeri daha çok duygudan, bilinçten ve davranışlardan etkilenmenin söz konusu olduğu psikolojik alanlarda ortaya çıkmaktadır (İçel, 2004, 242). Haber fotoğraflarının bu psikolojik etkisi özellikle yargıyı etkileme noktasında önem kazanmaktadır. Buna rağmen her iki gazetenin soruşturma haberlerinde gazetecilik etiğine aykırı biçimde şüphelilerin yoğun olarak fotoğraflarının kullanıldığı görülmektedir.

Başlıklar, metin özelliklerini belirlemede ve okuyucuyu etkilemede bir diğer önemli faktörlerdendir. Araştırmada varsayımlara dayalı başlıkların aynı zamanda yönlendirme eğilimi de taşıdıkları görülmüştür. Buna göre başlık varsayımlardan oluşan bir özellik taşıyor ise, aynı zamanda yüksek oranda (%61,6 düzeyinde) okuyucuyu etkileme ve yönlendirme eğilimi taşımaktadır. Kısaca, başlıktaki varsayım özelliği arttıkça okuyucuyu yönlendirme eğiliminin de arttığı tespit edilmiştir (Uçak, 2010, 238). Aynı şekilde başlık varsayımından oluşuyor ise, yazarın yüksek oranda (%47,9) genellemelere başvurduğu görülmektedir. Varsayımlardan oluşan başlıklar ile pozitif yönlü bir başka anlamlı ilişki ise duygu içeren ifadeler arasındadır. Varsayımlardan oluşan başlıkların kullanımı arttıkça, duygulara seslenen ifadelerin düzeyi artmaktadır (%22,2). Başlık varsayımlardan oluştuğunda ise, kaynak gösteren alıntıya yer verme düzeyi (%28,2) azalmaktadır. Buna karşılık başlıklar sadece haber veren yalın bir ifadeye sahip ise, nesnellik özelliği büyük oranda (%82,1) artmaktadır. Metinlerde kullanılan dil özellikleri de iki gazetede farklıdır. Aşağıda başlık örneklerinde görüldüğü gibi, Zaman gazetesindeki haber ve yorumlarda kullanılan dil Hürriyet gazetesine göre daha sert ve keskin özelliktedir. Ergenekon Soruşturması iddianamesi 26.7.2008'de Mahkeme tarafından kabul edilir. Zaman Başlıklarından Örnekler:

"*Karargahını Fenerbahçe Orduevi'ne kurmuş.*" 3.7.2008 (Soruşturma belgeleri yayımı)
 "*Ergenekon'un kanlı planı deşifre oldu.*" 4.7.2008 (Soruşturma bilgileri yayımı ve kesin hüküm ile suçlama)

"*DHKP-C'nin Başbakan'a suikast planlarında Ergenekon işi.*" 4.7.2008 (Kaynak, polis soruşturması)

"*Ergenekon, Başsavcı'ya suikast planlamış.*" 5.7.2008 (İddialar gerçek olarak aktarıyor)

"Geri zekalı" ve "eşkıya" hakareti hukukçuları ayağa kaldırdı." 6.7.2008 (Genelleme yapılarak bütün hukukçular kastediliyor.)

"Tutuklama gerekçesi silahlı örgüt kurmak ve darbeye teşebbüs." 7.7.2008 (Duruşmalar 20 Ekim 2008'de başladı, haber duruşmalar başlamadan önce yapılmış)

"TCK darbeye teşebbüse müebbet hapis öngörüyor." 7.7.2008 (Yargıyı etkileme sakıncası)

"Ergenekon, Taksim'de bombalı eylem için tim kurmuş." 8.7.2008 (Soruşturma belgeleri yayımı)

"Hukukçulara göre, emekli askerlerin yargılanma yeri sivil mahkemeler." 11.7.2008 (Görüşülen birkaç kişi ile genelleme yapılmış, bütün hukukçular kastedilmiş.)

"Ergenekon zanlılarının tamamı arşivci çıktı." 12.7.2008 (Soruşturma belgeleri)

"İşte Orgeneral Eryugur'un fişlediği 6 bakan." 13.7.2008 (Soruşturmada elde edilen dosya içeriği)

"Taraftan şok iddia: Ergenekon'da Baykal da var" 31.7.2008

Hürriyet Başlıklarından Örnekler:

"İşte gözaltı gerekçesi: kaçabilir" 3.7.2008 (Hurşit Tolon için, adil yargılanmadaki tutuklanma nedenleri)

"Böyle şey darbelerde olur" 3.7.2008 (TOBB ve TUSİAD'ın göz altılarla ilgili açıklamaları)

"Şener Eryugur da emniyette susma hakkını kullandı" 4.7.2008

"Aygün tutuklu" 5.7.2008 (nesnel)

"2 Paşa tutuklu" 6.7.2008 (nesnel)

"Kozmik balonlar" 7.7.2008 (Darbe planları için)

"Yaşlıların yönetimindeki uyduruk örgütlenme" 7.7.2008 (Reuters'ın yorumu)

"Ne sorgu ama" 7.7.2008 (Mustafa Balbay sorgusunu anlatıyor)

"Eşimi sağlam verdim cenazesini alıyorum" 7.7.2008 (Kuddusi Okkır için eşinin ifadesi)

"İki Paşa'ya neler soruldu" 8.7.2008

"Bilgisayar bulguları delil değil" 8.7.2008

"Hukuk ve insan hakları herkes içindir" 31.7.2008

Ağırlıklı olarak sağ görüşlü kitleye hitap eden Zaman Gazetesi, Ergenekon Soruşturması haberlerinde yazım dilinde sert ifadelerle yer vermektedir. Bu durum gazetenin toplumu ayırıştırıcı, bir unsur taşımasına sebep olabilir. Batı kültürünün temsilcisi olan, yayın politikası sola yakın ve liberal çizgide olan Hürriyet haberlerinde, yumuşak ifadelerle daha birleştirici ve kamuoyunu geleceğe yönlendiren bir üslup tercih edilmektedir. Gazetelerin bu farklı yapıları ve üslupları Zaman Gazetesi Genel yayın Müdürü Ekrem Dumanlı ile Hürriyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök'ün köşe yazılarından da izlenmektedir.

İki gazetenin olaya farklı yaklaşımlarını ortaya koyan önemli özelliklerden biri de, Hürriyet gazetesinin Ergenekon Soruşturması haberlerine olan ekonomik yaklaşımıdır. Hürriyet, istikrarlı bir ülkede, yükselen bir borsa ve güçlü bir ekonomi beklentisinde olduğunu ekonomi sayfalarındaki haberleriyle desteklemekte (2.7.2008 ve 5.7.2008 Hürriyet); Zaman gazetesi haberlerinde ise, soruşturma ile ekonomi ilişkisi kurulan benzer bir habere rastlanmamaktadır.

Haber yaklaşımlarına etik açıdan baktığımızda, basın meslek etiği kurallarının fonksiyonları iki açıdan önem kazanmaktadır: gazeteci olarak çalışmanın saygınlığını arttırmak ve hukuku ihlal tehlikesini gidermek. Bu fonksiyonlardan birincisi olan çalışanların saygınlığı konusunda iç denetim önemli bir unsurdur. Kitle iletişim araçlarında okurları temsil edecek kişilerin görev yapması çalışanların etik kuralları benimsemesinde etkili olabilir.

"Kitle iletişim araçlarında ombudsmanların görevlendirilmesi, gerek görsel gerekse yazılı basın alanında iç özdenetimi sağlayarak buna hız kazandıracak olumlu bir uygulamadır." (Özgen, 2006, 235). Gazetelerdeki etik uygulamalar ve denetimleri konusunda dikkate alınması gereken bir başka durum, her iki gazetede de 2008'de okur temsilcisi ya da ombudsmanlık görevini yerine getirmesi beklenen kişilerin gereken düzeyde yetkiye sahip olmamalarıdır. Hürriyet gazetesinin basın meslek etiği yaklaşımına baktığımızda, Basın Konseyi üyesi olduğunu; Basın Meslek İlkeleri'ne, kendi Kurumsal ve Mesleki Yayın İlkeleri'ne uyma sözü verdiğini ve Okur Temsilciliği'ni Faruk Bildirici'nin yaptığını görüyoruz. Öte yandan Zaman'ın basın meslek etiği kapsamında görüşlerine başvurduğumuz Okur Editörü olan Hasan Sutay, gazetenin çizdiği ahlaki ve mesleki kurallar olduğunu; fakat bunların hayata geçirilmesinde bazı zorluklar yaşanabildiğini açıklamıştır (Sutay, kişisel görüşme, 2010). Bu nedenle basında ve diğer bütün medya kanallarında, kurumları etik konusunda denetleme yetkisi bulunan uzmanların çalışması; bu kurumların çok sesliliğinin gelişmesine ve adalet yaklaşımlarının evrenselleşmesine katkıda bulunacaktır. Ayrıca medya kuruluşlarında en üst düzey yöneticilerin desteklediği bir program ile gazetecilere meslek içi eğitimde etik kodların ve meslek ilkelerinin anlatılarak benimsenmesi sağlanabilir.

Sonuç

Çalışmaya göre başlıklar, metin özelliklerini belirlemede ve okuyucuyu etkilemede önemli faktörlerdendir. Araştırmada varsayımlara dayalı başlıkların aynı zamanda yönlendirme eğilimi de taşıdıkları görülmüştür. Araştırmada seçilen Hürriyet Gazetesi, Sedat Simavi tarafından 1 Mayıs 1948'de kurulan içerik olarak genelde Batı kültürünü taşıyıcı bir özelliğe sahiptir. Yaşamın her alanına seslenen bir gazete olan Hürriyet; aynı zamanda siyasi gündem oluşturmada da etkilidir. Gazete, okurlarıyla kurduğu diyalogda bireycilik, uzlaşmacılık gibi değerlerin üstünlüğünü savunmuş, devletle ya da hükümetlerle esaslı sorunlara işaret etmemiştir. Bulgular Hürriyet Gazetesinin Ergenekon Soruşturması ile ilgili metinlerinde en fazla eleştirilen grupların başında "iktidar"ın geldiğini göstermektedir. Bu durum, Hürriyet'in kurulduğu yıllardan bu yana yerleşen "uzlaşmacı" üslubunun 2008'de değişmeye başladığının; iktidarda bulunan muhafazakar parti ve liderleriyle arasında başlayan görüş ayrılıklarının işaretidir.

Türk basınında İslami sermayenin medyaya yönelmesiyle başlayan değişim, 1986'da kurulan Zaman gazetesinin 2000'li yıllara güçlenerek ve tirajını arttırarak girmesiyle belirginleşir. Gazetede bu değişim, özellikle 2000 yılından sonra okur profilini sağ muhafazakar ve liberal kitleye hitap edecek biçimde geliştirme yönündedir. Araştırma bulguları da Zaman gazetesinin bu yönelişini desteklemekte; gazetenin Ergenekon Soruşturması ile ilgili metinlerinde en fazla eleştirilen grupların "ulusalcılar" ve "darbeciler" olduğunu; kendi hedef kitesine yönelik eleştirilere ise yer vermediği göstermektedir. Böylece modernleşme ve laiklik yanlısı Hürriyet ile muhafazakar kesimin temsilcisi Zaman, Ergenekon Soruşturması olayının aktarımında soruşturma haberlerine farklı yaklaşımlarıyla kendi okuyucu kitlelerine seslenen iki taraf görünümdedir.

Oysa bilindiği gibi medya, insan haklarına ve evrensel hukuka uyma zorunluluğunu yerine getirirken şu ilkeleri dikkate almalıdır: Kamunun bilme hakkına uygunluk, ortak etik ilkelere saygı, objektif bir şekilde enformasyon iletme, kişilerin temel haklarını gözetmek, özel yaşam ve mahremiyeti dikkate almak. Gazetecilerin karşısına çıkan öldürülme tehlikesi, reklam kaygıları, gazete sahiplerinin amaçları, polisiye uygulamalar, devletin gizliliği, yasalar gibi pek çok sınırlama vardır. Ancak bu sınırlamalara rağmen gazeteci toplumsal sorumluluk boyutlarının (doğru, güvenilir, dengeli, adil habercilik yapmak, nesnel olmak, haber ve yorumları ayırmak, olgulara dayalı habercilik yapmak) gereklerini yerine getirmekle yükümlüdür. Bu yükümlülüklerle birlikte gazetecilerin hukuk devleti ilkelerinin benimsenmesinde, insan haklarının korunmasında; yargının medyadan etkilenmeden karar almasında, doğru bilgilendirilmiş devlete, yargıya ve medyaya

güvenen bir kamuoyunun oluşturulmasında etkili olmaktadır. Aksi halde gazeteciler, evrensel ilkelerin güvence altına aldığı insan hakları ilkeleri dışında davrandığında, yarattığı bilgi kirliliği ve yönlendirmelerle, ayrımcı söylemlerin kullanıldığı, güvensiz bir toplumun oluşmasında etkili faktörlerden biri olacaktır. Unutulmamalıdır ki basın, demokrasilerde halkın adına ve yararına bir gözetmen rolündedir.

Sonuç olarak çalışmada, basındaki Ergenekon Soruşturması haberlerinde en fazla AİHS'nin (6.Madde) Susızluk Karinesi ilkesine, TC Anayasası'nın 2,19, 36-38, 125, 138-142. maddelerine, TCK'nın 134. maddesine, Basın Kanunu'nun 3,14, ve 19. maddelerine ve genel olarak Basın Konseyi Meslek İlkeleri ile Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'ne aykırı haberler yapıldığı tespit edilmiştir. Bu kanunlara ve meslek ilkelerine uygun olmayan gazete metinlerindeki belli başlı hata ve özelliklerin ise şunlar olduğu görülmüştür:

Kamuoyu için sakıncalı olan yetersiz bilgilendirme (misinformation) ve yönlendirici bilgilendirme (dezenformation) yapılmaktadır.

Ergenekon olayında adlandırmalar konusunda hatalar yapılmaktadır; dava başlamadan önce soruşturma ve dava başladıktan sonraki süreç kovuşturma olarak adlandırılmalıdır. Metinlerde geçen şüpheli, sanık, zanlı adlandırmaları da bu süreçlere uygun kullanılmalıdır.

Gazetecilerin birincil kaynakları kullanmayı tercih etmek yerine, sızdırma haber ve bilgileri tercih edip iddiaları kanıtlanmış bilgiler olarak sundukları, kaynakların tam olarak anlaşılmadığı ve açıklanmadığı durumlarda bilgileri genel ifadelerle aktardıkları, araştırmacı habercilik yerine derleme haberler yaptıkları, haber ile yorum ayrımına yeterince özen göstermedikleri, haberlerde duygusal ifadelere yer verdikleri, başlık ve metinlerde varsayımları ve önyargıları sıklıkla kullandıkları, polis ve soruşturma belgelerini kullanarak şüphelilerin özel hayatını ortaya koyan hazırlık soruşturması bilgilerini açıkladıkları, haberlerdeki olaylar arasında bütünlük kurmaya yardımcı olabilecek, daha önceki gelişmeleri içeren ardalan bilgisini vermedikleri, metinlerde neden-sonuç ilişkisini yeterince kurmadıkları, konu ile ilgili olan kanun maddelerini kamuoyunu bilgilendirecek yeterlilikte açıklamadıkları, olayları kanıtlanmayan başka olaylarla ilişkilendirdikleri, biz-ötekiler ayrımı yaptıkları, soruşturmadaki şüphelilerin fotoğraflarını yargı kararıyla "suçlu" bulunmuş kişi algısı yaratacak şekilde, yakın çekim portrelerle yayımladıkları görülmüştür.

Ayrıca gazetecilerin kişisel önyargı ve yorumları içeren başlıklar kullandıkları ve öne sürdükleri fikirler dışında hiçbir olasılığa yer vermeyecek kapalı metinler ile okuyucuları kendi görüşleri doğrultusunda etkilemeyi ve yönlendirmeyi amaçladıkları, haberlerde açık kaynaklardan gelen kanıtlanmış bilgileri varsayımlar ile karıştırarak aynı metinler içinde kullandıkları, gazetelerin haberlerdeki bazı bilgilerin kendi ideolojilerine uygun olan kısımlarını verdikleri; bazı bilgileri ise değiştirerek kullandıkları, ideolojilerini karışt görüşlü konuşmacılar aracılığıyla da aktardıkları, alıntı yapılan konuşmalarda tırnak işareti kullanmaya özen göstermedikleri, toplumu gruplara ayırma, ötekileştirme tehlikesi içeren, sert ve keskin üsluplara yer verdikleri tespit edilmiştir.

Bu tespitler sonucunda basında, adil yargılanma hakkı unsurlarından olan 'Aleniyet ve Medya Etkisi' konusunda yaygın olan, "Medya adil yargının korunmasına yarar değil, zarar getirebilir" önyargısı yerine, etik ilkelerle çalışan, uzman gazeteciler ve doğru habercilik ile medyanın hukuk devleti ilkelerinin korunmasına katkıda bulunabileceği fikri geliştirilmelidir.

Kurumlara ve medyaya güvenin korunması amacıyla, polis, savcı, hakim gibi yetkililerin gerekli olduğunda gazetecilere özel olarak değil, ortak basın toplantısı yaparak bilgi vermeleri yaygınlaştırılmalıdır. Kısaca, toplumun bütün kesimlerine seslenen, bütünlęstirici, özgürlüklere fırsat tanyan, çok sesli bir medyanın gelişmesine olanak verilmelidir.

Son söz olarak hukuk üstünlüğüne dayalı, demokratik bir devletin korunmasında en önemli kurumlardan biri olan medya, toplumsal sorumluluğunun bilinci ile hareket etmek zorundadır. Soruşturma ya da dava haberleri üzerinde çalışan gazeteciler masumiyet karinesine, kamusal

çıkarlar ile sanığın kişisel çıkarlarını doğru değerlendirmeye ve İhsas-ı rey'e (hüküm verilmeden görüşünü belli etme) uygun davranmalıdır. Türkiye'de medya ya da dar anlamda ifade edersek basın, hukuk devletin ve meslek etiğinin gereği olarak; şüphe, soruşturma ya da dava haberlerine adil yargılanma hakkı ilkesini gözeterek yer vermekle ve kamuoyunu bu konuda bilgilendirmekle yükümlüdür.

KAYNAKÇA:

- Atılğan, E. Ü. (2010), *Yargı Haberleri, TV Haberciliğinde Etik*, Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel (Ed.) Ankara: AÜİF.
- Bildirici, Faruk, Kişisel Görüşme, okur@hurriyet.com.tr, (13 Haziran 2010).
- Centel, N. (1996), *Hakimin Tarafsızlığı*, İstanbul: Kazancı.
- Çelik, A. (2007), *Adil Yargılanma Hakkı*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Gökçe, O. (2006), *İçerik Analizi, Kuramsal ve Pratik Bilgiler*, Ankara, Siyasal Kitapevi.
- Gölcüklü, F. ve Gözübüyük, Ş. (2004), *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*, 5.Baskı, Ankara: Turhan Kitapevi.
- http://www.basinkonsevi.org.tr/lang_tr/complaintMethods.asp, (18 Ocak 2010)
- İçel, K. ve Yener Ünver (der.), Ali Kemal Yıldız(çev.), (2004), *Adil Yargılanma Hakkı ve Ceza Hukuku*, Ankara: Seçkin.
- İnceoğlu, S. (2005), *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı, Kamu ve Özel Hukuk Alanlarında Ortak Yargısal Hak ve İlkeler*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Neuman, W. L. (2008), *Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*, 2.Basım, Cilt 2, Çev. Sedef Özge, İstanbul. Yayın Odası Yayıncılık.
- Özerkan, Ş. (2007), "Haber Araştırmalarında İçerik Analizi ve Söylem Çözümlemesi, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Ders Notları.
- Özerkan, Ş. (2009), (Ed.), *Haber Analizi ve Arşiv İncelemeleriyle Türkiye'de 9 Gazete*, İstanbul: Nobel Yayın.
- Özgen, M. (2006), "Gazetecinin Etik Kimliği", 3. Baskı, İstanbul: Set-Systems Yayıncılık.
- Sutay, Hasan, "Kişisel Görüşme", H.Sutay@zaman.com.tr, (13 Haziran 2010).
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti(TGC), www.tgc.org.tr/aciklamalar 2010
- Uçak, O. (2010), "Mesleki Etik Kapsamında Basının Adil Yargılanma Hakkı İlkesine Yaklaşımı", Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Gazeteler:

Hürriyet Gazetesi, 2.7.2008	Zaman Gazetesi, 8.7.2008
Hürriyet Gazetesi, 3.7.2008	Zaman Gazetesi, 11.7.2008
Hürriyet Gazetesi, 4.7.2008	Zaman Gazetesi, 12.7.2008
Hürriyet Gazetesi, 5.7.2008	Zaman Gazetesi, 13.7.2008
Hürriyet Gazetesi, 6.7.2008	Zaman Gazetesi,16.7.2008
Hürriyet Gazetesi, 7.7.2008	Zaman Gazetesi,22.7.2008
Hürriyet Gazetesi, 8.7.2008	Zaman Gazetesi, 31.7.2008
Hürriyet Gazetesi, 31.7.2008	
Zaman Gazetesi, 3.7.2008	
Zaman Gazetesi, 4.7.2008	
Zaman Gazetesi, 5.7.2008	
Zaman Gazetesi, 6.7.2008	
Zaman Gazetesi, 7.7.2008	